

Ruth Nielsen

Ligebehandlingsloven

med kommentarer

Ruth Nielsen

Ligebehandlingsloven med kommentarer

1. udgave/1. oplag

© Karnov Group Denmark A/S, København 2019

ISBN 978-87-619-4087-2

Omslag: Axel Surland, Ljungbyhed

Sats og tryk: AKAPRINT a/s, Aarhus

Mekanisk, fotografisk eller anden gengivelse af denne bog eller dele af den er ikke tilladt ifølge gældende dansk lov om ophavsret.

Indholdsfortegnelse

Forord	5
Forkortelser	17
Lov nr. 646 af 8. juni 2011 om ligebehandling af mænd og kvinder med hensyn til beskæftigelse mv.	19
1. Bogens struktur og terminologi, materiale og metode	23
1.1. Struktur.....	23
1.2. Terminologi: forskelsbehandling eller diskrimination, EU-ret eller EF-ret.....	23
1.3. Materiale, metode og retsteori.....	26
Del I	
Generelle kommentarer til hele loven og de folkeretlige, EU-retlige og danske ligestillingsretlige sammenhænge, den indgår i	29
2. Danske ligestillingsregler.....	31
2.1. De vigtigste love.....	31
2.2. Ligestillingsloven som tilbagefaldsregel for ligebehandlingsloven, der er tilbagefaldsregel for ligelønsloven.....	32
2.3. Særlige klageorganer vedrørende diskrimination (Ligebehandlingsnævnet og Institut for Menneskerettigheder).....	34
2.4. Anden lovgivning	35
2.4.1. Grundloven.....	35
2.4.2. Lov nr. 100.....	35
2.4.3. Loven om inkorporering af Menneskeretskonventionen	36
2.4.4. Markedsføringsloven, navnlig § 3 om god markedsføringsskik	36
2.4.5. Erstatningsansvarslovens § 26	36
2.5. Kollektive overenskomster	37
2.6. Praksis.....	37

Indholdsfortegnelse

2.7.	Forvaltningsretlig og arbejdsretlig lighedsgrundsætning, saglighedskrav og lignende	37
2.8.	Ændringer af ligebehandlingsloven fra 1978 til i dag (2019)	38
2.8.1.	Generelt	38
2.8.2.	De enkelte ændringslove	39
2.8.3.	Tværgående ligestillingslovgivning	41
3.	Den folkeretlige baggrund	42
3.1.	Dualisme og monisme	43
3.2.	ILO-konvention nr. 111	44
3.3.	FN's kvindekonvention (CEDAW)	45
3.4.	Den Europæiske Menneskerettighedskonvention (EMRK)	47
3.4.1.	Generelt	47
3.4.2.	Diskriminationsgrunde	47
3.4.3.	Det accessoriske diskriminationsforbud i EMRK artikel 14.	47
3.4.4.	Passende erstatning	49
3.4.5.	Tillægsprotokol nr. 12 til EMRK	49
3.5.	Inkorporering af menneskerettighedskonventioner i dansk ret	52
4.	Den EU-retlige kontekst	54
4.1.	Generelt om den EU-retlige kontekst	54
4.1.1.	EU's retskilder	54
4.1.2.	EU's primærret	55
4.1.2.1.	Artikel 157 TEUF	56
4.1.2.2.	Artikel 21 i EU's Charter om grundlæggende rettigheder og almindelige EU-retlige principper	56
4.1.2.3.	Artikel 23 i EU's Charter om grundlæggende rettigheder og almindelige EU-retlige principper	57
4.1.2.4.	Pligt til EU-konform fortolkning, direkte virkning og forrang	58
4.1.2.5.	Det almindelige EU-retlige ligebehandlingsprincip	59
4.1.2.6.	EU-retlige krav til proces- og sanktionssystemet	59
4.1.2.7.	Medlemsstaternes erstatningsansvar for fejlimplementering af EU-retten	60

4.1.3.	Sekundærregulering	61
4.1.4.	EU-Domstolens praksis	62
4.1.4.1.	Traktatbrudssager	64
4.1.4.2.	Præjudicielle sager	67
4.1.4.3.	Ret til at stille spørgsmål til EU-Domstolen	68
4.1.4.4.	Pligt til at stille spørgsmål til EU-Domstolen	69
4.1.4.5.	Materielle sager	70
4.1.4.6.	Sammenfattende vurdering af EU-Domstolens praksis	71
4.1.5.	Soft law	71
4.2.	EU-direktiverne bag ligebehandlingsloven	71
4.2.1.	Generelt	71
4.2.2.	Det omarbejdede direktiv om gennemførelse af princippet om lige muligheder for og ligebehandling af kvinder og mænd i forbindelse med beskæftigelse og erhverv fra 2006	75
4.2.3.	Graviditetsdirektivet	82
4.2.4.	Forældreorlovsdirektivet	82
4.2.5.	Implementeringen i Danmark	83

Del II

Kommentarer til de enkelte bestemmelser	85
--	----

Kapitel 1

Lovens anvendelsesområde m.v.	87
§ 1	87
1. Begreberne ligebehandling, ligestilling, lige muligheder og lighedsprincippet	88
1.1. Ligebehandling i EU-retten og i dansk ret	88
1.2. Ligestillingsbegrebet i EU-retten og i dansk ret	90
1.3. Lige muligheder i EU-retten og i dansk ret	93
1.4. Det EU-retlige lighedsprincip	94
2. Definitioner af forskellige varianter af kønsdiskrimination	94
2.1. Direkte diskrimination	96
2.1.1. Diskrimination uden konkret kendte ofre	96
2.1.2. Generelle egnethedsvurderinger	97
2.1.3. Motivdiskrimination	97
2.1.4. Hypotetiske sammenligningspersoner	98

Indholdsfortegnelse

2.1.5.	Graviditet og barsel	98
2.1.6.	Retfærdiggørelse af direkte diskrimination	99
2.2.	Indirekte diskrimination	99
2.2.1.	Forskellen mellem direktivets og ligebehandlingslovens definition	100
2.2.2.	Den historiske udvikling	106
2.2.2.1.	EU-Domstolens praksis	106
2.2.2.2.	Den tidlige lovudvikling.	108
2.2.2.3.	Definitionen i bevisbyrdedirektivet fra 1997.	109
2.2.2.4.	Definitionerne i direktiverne fra år 2000 og frem	109
2.2.2.5.	Sammenfatning vedrørende den historiske udvikling af begrebet indirekte diskrimination	111
2.2.3.	Tilsyneladende neutral bestemmelse, kriterium eller praksis. Suspekter kriterier	111
2.2.3.1.	Forsørgerbegrebet	112
2.2.3.2.	Deltid.	112
2.2.3.3.	Forskellig overenskomst, evt. fællesoverenskomst	115
2.2.3.4.	Faglig uddannelse	115
2.2.3.5.	Anciennitet.	116
2.2.3.6.	Princippet om helhedsbedømmelse af fysisk belastende arbejde, fingerfærdighed mv.	116
2.2.3.7.	Andre kriterier.	117
2.3.	Chikane.	118
2.4.	Seksuel chikane	119
2.4.1.	Definitioner af seksuel chikane	120
2.4.2.	Pligtssubjekter	127
2.4.3.	Arbejdsgiverens ansvar for at sikre et chikanefrit miljø	127
2.4.3.1.	Objektivt ansvar.	127
2.4.3.2.	Krænkelser fra andre ansatte, kunder, patienter og lignende	129
2.4.4.	Uønsket adfærd	129
2.4.5.	Værdighedskrænkende adfærd	130
2.4.6.	Ændringen af ligebehandlingsloven i 2018 – tonen på arbejdspladsen	130

2.5. Instruktion om at forskelsbehandle	131
2.6. Multipel diskrimination	132
3. Pligtssubjekter	133
4. Køn og kønsskifte	134
5. Særbeskyttelse af kvinder	135
6. Kollektive overenskomster, lovens § 1, stk. 9. Aftaleimplementering	137
7. Kønsbalance i ledelse	137
8. Sammenlignelighed	139
9. Opfylder dansk ret EU-kravene?	140
 Kapitel 2	
Ligebehandling af mænd og kvinder	143
§ 1 a	143
§ 2	145
1. Forholdet til den arbejdsretlige og forvaltningsretlige regulering regulering	146
2. Generelt om § 2-sager	147
3. Ansættelsessager om gravide	152
4. Ansættelsesinterview, oplysningspligt og adgangsbetingelser ...	161
5. Forflyttelse og forfremmelse	162
6. Arbejdsmiljøspørgsmål, bl.a. bade- og toiletforhold	163
7. Kvinder i mandefag og omvendt	164
§ 3	164
1. Adgang til erhvervsuddannelse mv.	166
1.1. Forlængelse af uddannelse pga. graviditet	168
1.2. Uddannelsesvilkår i forbindelse med barselsorlov	169
1.3. Nægtet optagelse på uddannelse	170
1.4. Ophævelse eller afbrydelse af uddannelse pga. graviditet ..	170
1.5. Anerkendelse af uddannelse	171
1.6. Ophævelse af uddannelsesaftaler og seksuel chikane.	171
2. Adgang til uddannelsesinstitutioner mv.	173
2.1. Nægtet optagelse på uddannelse pga. graviditet	173
2.2. Kvinder i mandefag og positive særforanstaltninger i forbindelse med optagelse på uddannelsesinstitutioner ...	173
§ 4	173
1. Arbejdsvilkår.	174
2. Forholdet til den arbejdsretlige regulering	175
3. Personalegoder, herunder løntillæg	176
4. Påklædningskrav	179

Indholdsfortegnelse

5. Retningslinjer for arbejdets udførelse	180
6. Chikane og seksuel chikane	180
6.1. Ligebehandlingsloven	181
6.2. Ændringen af ligebehandlingsloven i 2018 – tonen på arbejdspladsen	184
6.3. Seksuel chikane og delt bevisbyrde	186
6.4. Pligtssubjekter i sager om seksuel chikane	188
6.5. Strafferetligt værn	189
6.6. Praksis	190
6.7. Tortgodtgørelse efter erstatningsansvarslovens § 26	195
7. Hjemsendesklausuler	195
8. Arbejdstidsspørgsmål, herunder deltid	196
9. Farligt arbejde	200
10. Afskedigelse	201
10.1. Afskedigelsesretten	201
10.2. Hovedaftalen mellem LO og DA	203
10.3. Funktionærloven	205
10.4. Graviditet og barsel uden for § 9	206
10.5. Viktimisering	206
10.6. Anciennitet	206
10.7. Alder	207
10.8. Seksuel chikane	208
10.9. Afskedigelse pga. konkurrerende virksomhed	210
§ 5	210
1. Selvstændige	210
2. Erhvervsuddannelse	213
§ 5 a	213
§ 6	214
1. Stillingsbetegnelser	215
2. Aktiv rekruttering	216
 Kapitel 3	
Graviditet, barsel og adoption	217
§ 7 og § 7 a	217
§ 8	217
1. Anciennitet	217
2. Pensionsforhold	218
3. Barsel og ferie	220
§ 8 a	220
§ 9	222

1. Ligebehandlingslovens § 9 som implementeringsbestemmelse	223
2. Dansk afskedigelsesret og EU-regler om graviditetsbeskyttelse	224
3. Omplaceringspligt	226
3.1. Problemstilling	226
3.2. Sagen mod University College Nordjylland (UCN)	227
3.2.1. Sagens faktum	228
3.2.2. Afgørelserne i tidligere instanser	228
3.2.3. Højesterets afvisning af at stille præjudicielle spørgsmål til EU-Domstolen	230
3.2.4. Højesterets dom fra 2016	233
4. Afskedigelse og anden ugunstig behandling	236
5. Afskedigelse i forbindelse med ændret stillingsindhold	238
6. Arbejdsgiverens kendskab til graviditeten	241
7. Arbejdstagerens forhold	245
8. Afskedigelse under barselsorlov	252
8.1. Ansættelse af vikaren	252
8.2. Afskedigelse begrundet i arbejdsgiverens forhold	253
8.3. Afskedigelse begrundet i arbejdstagerens forhold	257
8.4. Afskedigelse ved personalereduktioner med valgmuligheder	258
9. Afskedigelse pga. graviditetsbetinget sygdom	262
10. Afskedigelse i forbindelse med fædreorlov	268
10.1. Anvendelse af delt bevisbyrde	269
10.2. Anvendelse af reglerne om omvendt bevisbyrde	270
11. Afskedigelse af kommende adoptanter	274
12. Afskedigelse og tidsbegrænsede ansættelser	275
13. Afskedigelse pga. behandling af barnløshed	279
§ 10	283
Kapitel 4	
Ugyldighed mv.	284
§ 11	284
§ 12	286
Kapitel 5	
Dispensation	287
§ 13	287
1. Køn som ægte erhvervskvalifikation – § 13, stk. 1	289
1.1. Dispensationer efter ligebehandlingslovens § 13, stk. 1	290

Indholdsfortegnelse

1.2. EU-Domstolens praksis om køn som ægte erhvervs kvalifikation	291
2. EU-Domstolens praksis om medlemsstaternes adgang til at tillade positiv særbehandling	292
3. Positive særforanstaltninger for at fremme ligestilling – § 13, stk. 2	297
4. Positive særforanstaltninger for at fremme ligestilling – § 13, stk. 3	299
5. Indberetning til ligestillingsministeren – § 13, stk. 4	302

Kapitel 6

Godtgørelse, bevisbedømmelse mv.	303
§ 14	303
1. Danske regler om håndhævelse	303
2. EU-regler om håndhævelse	304
3. Godtgørelser i § 2-sager om manglende ansættelse, forfremmelse og forflyttelse	306
4. Godtgørelser i sager om seksuel chikane og afskedigelse – § 14, stk. 2	307
5. Lønregulering i forbindelse med barsel.	309
§ 15	310
§ 16	312
1. Underkendelse af afskedigelse	314
2. Godtgørelse	315
2.1. Ansættelsestid	316
2.2. Omstændighederne i øvrigt	318
3. Omvendt bevisbyrde i § 16, stk. 4	319
3.1. Beskyttelsesperioden i § 16, stk. 4	320
3.2. Afskedigelse kort tid efter tilbagevenden fra barselsorlov	320
3.3. Retsbaseret og aftalebaseret orlov	324
3.4. Fædres orlov	328
3.5. Fertilitetsfremmende foranstaltninger	328
§ 16 a	329

Kapitel 7

Forskellige bestemmelser	334
§ 17	334
§ 18	334
1. Institut for Menneskerettigheder som overvågningsorgan	335
1.1. EU-krav om ligebehandlingsorganer	336

1.2. Instituttets kompetence vedrørende køn	339
1.3. Instituttets virke som ligebehandlingsorgan vedrørende køn	340
1.4. Instituttets søgsmålskompetence	342
2. Ligebehandlingsnævnet	342
3. Institut for Menneskerettigheders kompetence til at klage til Ligebehandlingsnævnet	344
 Kapitel 8	
Straffebestemmelser	346
§ 19	346
 Del III	
Bilag	347
Bilag 1. Den første ligebehandlingslov fra 1978	349
Bilag 2. Det første ligebehandlingsdirektiv	351
Bilag 3. Ændringsdirektivet til ligebehandlingsdirektivet fra 2002	355
Bilag 4. Det nugældende direktiv om lige muligheder for og ligebehandling af kvinder og mænd	364
Bilag 5: Forældreorlovsdirektivet	382
Bilag 6: Graviditetsdirektivet	392
Bilag 7: ILO-konvention nr. 111 vedrørende forskelsbehandling med hensyn til beskæftigelse og erhverv	405
Bilag 8: FN's kvindekonvention CEDAW	410
Bilag 9. Resuméer af EU-domme om kønsligestilling	425
Bilag 10: Den svenske diskrimineringslag	532
 Litteratur	549
 Domsregister	551
 Stikordsregister	555